

VAMMALAN LUKIO
SUUNNITELMA OPISKELIJAN SUOJAAMISEKSI KIUSAAMISELTA, VÄKIVALLALTA JA
HÄIRINNÄLTÄ

1. Johdanto

Lukiolain (714/2018) 40§ mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Suunnitelma kuuluu osaksi oppilaitoskohtaista opiskeluhuoltosuunnitelmaa.

Tähän suunnitelmaan on koottu tietoa siitä, mitä tarkoitetaan väkivallalla, kiusaamisella, epäasiallisella kohtelulla ja häirinnällä. Suunnitelmassa kuvataan Vammalan lukion keinot tunnistaa väkivalta, kiusaaminen, epäasiallinen kohtelu ja häirintä, esitellään keinot, joilla niitä ehkäistään ja toimenpiteet, joilla niihin reagoidaan, puututaan ja miten tilanne hoidetaan.

2. Määritelmät

a. Väkivalta

Väkivalta on fyysistä voimankäyttöä, jolla pyritään tarkoituksellisesti vahingoittamaan toista henkilöä tai ryhmää tai itseä. Väkivalta voi olla myös henkistä eli verbaalista tai seksuaalista väkivaltaa tai ahdistelua.

b. Kiusaaminen

Kiusaamisella tarkoitetaan sanallista tai fyysistä toiseen ihmiseen kohdistuvaa negatiivista, tahallista, systemaattista ja usein myös toistuvaa kielteistä toimintaa. Kiusaaminen voi olla hetkellistä, kertaluotoista tai jatkuvaa ja usein toistuvaa. Kiusaaminen voi olla fyysistä tai psyykkistä. Kiusaaminen voi tapahtua tilanteissa, joissa kiusaaja ja kiusattu ovat samassa tilanteessa tai esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Tyypillisestä kiusaamisesta on esimerkiksi nimittely, haukkuminen, iva, huomiotta jättäminen, ryhmän ulkopuolelle sulkeminen tai väärän tiedon levittäminen. Kiusaamistilanteisiin liittyy vallankäyttö tai voimasuhteiden epätasapaino: kiusattu on puolustuskyvytön kiusaajaan nähden.

c. Häirintä (epäasiallinen kohtelu)

Häirinnällä tarkoitetaan epäasiallista kohtelua, jolla voi olla vaaraa tai haittaa turvallisuudelle tai terveydelle. Epäasiallisella kohtelulla tarkoitetaan yleisen hyvän tavan vastaista käyttäytymistä, jonka kohteeksi opiskelija voi joutua. Kaikki ristiriitatilanteet eivät ole häirintää tai epäasiallista kohtelua. Häirintää on kielteinen käyttäytyminen, joka on järjestelmällistä ja jatkuvaa. Epäasiallinen kohtelu kohdistuu usein toisen henkilön persoonaan tai yksityiselämään, kuten ominaisuuksiin, luonteenpiirteisiin, sukupuoleen, ulkomuotoon, harrastuksiin, perheeseen, maineeseen.

Kiusaaminen tai häirintä (epäasiallinen kohtelu) voi ilmetä esimerkiksi seuraavin tavoin:

- sanattomat viestit: kielteiset eleet, ilmeet, äänensävyt, katseet
- yhteisöstä eristäminen: ei puhuta, ei kuunnella, puhtaana päälle, käännetään selkä, kielletään muita puhumasta, kohdellaan kuin ilmaa

- opiskelutehtävien vaikeuttaminen: jätetään tiedonvälityksen ulkopuolelle, annetaan vääriä tai vääränlaisia tehtäviä, ei kerrota tehtäviä
- maineen kyseenalaistaminen: väärin tietojen levittely, puhutaan pahaa selän takana, tehdään naurunalaiseksi, mustamaalataan, nöyryytetään, pilkataan, kritisoidaan, haukutaan
- henkilökohtaisen koskemattomuuden loukkaamisena: huutaminen, suulliset tai kirjalliset uhkaukset, käsiksi käyminen

d. Seksuaalinen häirintä

Seksuaalinen häirintä on toimintaa, joka loukkaa toisen henkilön fyysistä tai psyykkistä koskemattomuutta. Seksuaalinen häirintä on sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä. Seksuaalinen häirintä voi olla jatkuvaa tai kertaluontoista.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- seksuaalisesti vihjailevat ilmeet ja eleet
- epäasialliset seksuaaliset puheet, kaksimieliset vitsit
- toisen vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
- epäasialliset, seksuaalista sisältöä sisältävät viestit ja puhelinsoitot
- epäasialliset seksuaaliset sisällöt eri sosiaalisen median kanavissa
- fyysinen koskettelu tai lähentely ilman lupaa
- sulkupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset
- raiskaus, sen yritys tai seksuaalinen ahdistelu (=seksuaalirikos).

3. Ehkäisevä toimintatapa

Kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään kiinnittämällä huomiota jokaisen opiskelijan osallisuuteen kouluyhteisössä. Yhdessä koko yhteisö pyrkii rakentamaan hyvää yhteishenkeä, jossa jokainen voi kokea olevansa osa kouluyhteisöä.

Opintojen alkuvaiheessa kiinnitetään huomiota uusien opiskelijoiden ryhmäyttämiseen ja hyvän yhteishengen luomiseen. Tutortoiminta ja opiskelijakunnan hallitus ovat osaltaan apuna uusien opiskelijoiden vastaanottamisessa osaksi kouluyhteisöä.

Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan koulun toiminnan ja yhteisten tilaisuuksien suunnitteluun.

Ryhmänohjaaja käy opiskelijoiden kanssa läpi järjestyssäännöt ja esittelee toimintamallit väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttumisessa.

Nivelvaiheen tiedonsiirrossa uusia opiskelijoita ja heidän huoltajiaan rohkaistaan kertomaan aikaisemmin tapahtuneesta kiusaamisesta tai häirinnästä, ja aiemmat kokemukset otetaan huomioon esimerkiksi opetusryhmien suunnittelussa.

4. Puuttuminen

Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puututaan aina, kun se tulee tietoon. Jokainen kouluyhteisön jäsen on velvollinen puuttumaan välittömästi väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään havaitessaan asian. Etenkin väkivaltilanteessa on tärkeää, että henkilökunnan edustaja pysyy rauhallisena, sillä väkivallan uhriksi joutunut saattaa olla sokissa.

Tilanteen havainnut opiskelija tai kotiväki voi olla yhteydessä keneen tahansa kouluuyhteisön jäsenen, johon hän luottaa. Suositeltavaa on olla yhteydessä ryhmänohjaajaan, kuraattoriin, terveydenhoitajaan tai opinto-ohjaajaan. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan puheeksi tilanteet, joissa he kokevat tai huomaavat väkivaltaa, kiusaamista tai häirintää.

Tilanteeseen puututaan, jos:

- henkilö kokee tulleensa kiusatuksi tai häirityksi
- joku muu (toinen opiskelija, kotiväki, opettaja) kokee jotakuta kiusattavan tai häirittävän
- huomataan, että sama henkilö on toistuvasti epäasiallisen kohtelun kohteena
- kouluuyhteisön jäsenten käytös tai ilmapiiri on toisia kohtaan epäkunnioittava.

5. Toimintamalli

Kun Vammalan lukion henkilökunnan jäsen saa tiedon väkivallasta, häirinnästä tai kiusaamisesta, hän ottaa yhteyttä ryhmänohjaajaan tai rehtoriin. Tarvittaessa tilannetta voi selvittää muukin henkilökuntaan kuuluva, kuten kuraattori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, tai se henkilö, jonka asianosaiset nimeävät.

Kiusaamis- tai häirintätilanteessa asia etenee seuraavasti

- Henkilökunnan edustaja keskustelee asianosaisten kanssa erikseen.
- Oppilaitos järjestää mahdollisuuksien mukaan yhteistapaamisen, jossa selvitetään, mitä on kummankin osapuolen näkökulmasta tapahtunut ja sovitaan, miten jatkossa toimitaan. Tilanteesta laaditaan muistio, josta selviää, mitä on tapahtunut ja milloin, mitä osapuolten kanssa on sovittu, miten sopimusta seurataan ja mitä siitä seuraa, jos sopimusta ei noudateta. Alaikäisen opiskelijan huoltajiin otetaan yhteyttä kuitenkin kuunnellen ja kunnioittaen opiskelijan omaa mielipidettä. Vakavissa tapauksissa otetaan aina yhteys huoltajiin.
- Keskusteluun osallistunut henkilökunnan edustaja kysyy asianosaisten kuulumisia ensin kahden viikon ja sitten neljän viikon kuluttua.
- Mikäli toiminta ei ole loppunut, asia otetaan uudelleen puheeksi osapuolten kanssa erikseen. Asiaa pyritään vielä sovitteluun. Jos toiminta ei lopu, kerrotaan kurinpidollisista toimista, joita kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä voi seurata.
- Henkilökunnan edustaja on yhteydessä kahden viikon kuluttua asianosaisiin ja
- Mikäli toiminta ei ole loppunut, rehtori tekee päätöksen sanktioista ja seuraamuksista. Tarvittaessa järjestetään kuulemistilaisuus, johon kutsutaan opiskelija ja hänen huoltajansa.
- Asianosaisiin otetaan yhteyttä kahden viikon kuluttua ja tarkastetaan tilanne.
- Tarvittaessa pyydetään viranomaisapua lastensuojelusta tai poliisilta. Jos rikoksen tunnusmerkit täyttyvät, tehdään aina välittömästi rikosilmoitus.
- Kiusaaminen ja häirintä käsitellään laajemmin kouluuyhteisössä, jos se arvioidaan tapauskohtaisesti tarpeelliseksi. Tällainen tilanne on esimerkiksi epäasiallinen kielenkäyttö, joka vaikuttaa koko oppilaitoksen ilmapiiriin.

Väkivaltatilanteessa asia etenee seuraavasti:

- Pahoinpitelyn kohteeksi joutuneelle opiskelijalle annetaan ensiapua tai ohjataan hänet terveyskeskuksen ensiapuun.
- Kuullaan molempia osapuolia ja arvioidaan tilanne.
- Tapahtuneesta ilmoitetaan alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Täysi-ikäiseltä opiskelijalta tiedustellaan, kenelle tapahtuneesta voi ilmoittaa. Opiskelijaa ei jätetä yksin.
- Tarvittaessa kutsuaan virkavalta paikalle. Tiedotetaan alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai täysi-ikäistä opiskelijaa hänen oikeudestaan tehdä rikosilmoitus.
- Vakavissa tapauksissa myös oppilaitos voi tiedottaa poliisia, jolloin poliisi päättää asian saattamisesta syyteharkintaan.
- Tapahtuneesta keskustellaan muiden opiskelijoiden ja henkilökunnan kanssa tilanne- ja tapauskohtaisesti.
- Opiskelijat ohjataan keskustelemaan koulupsykologin kanssa erikseen.
- Opiskelijoihin otetaan yhteyttä kahden viikon kuluttua ja selvitetään, mikä on tilanne.
- Tapahtuneesta täytetään turvallisuuspoikkeama-ilmoitus.

6. Tapausten kirjaaminen

Kaikista esille tulleista väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteista tehdään kirjallinen muistio. Lukuvuoden lopussa seurataan, kuinka monta tilannetta lukuvuoden aikana on selvitelty.

7. Suunnitelman päivittäminen ja perehdyttäminen

Henkilöstö ja opiskelijat perehdytetään suunnitelmaan lukuvuoden alussa. Suunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja yhteistyötahoille vanhempainilloissa ja lukion kotisivujen kautta.

Suunnitelma päivitetään oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman osana tai tarvittaessa.